

OTTHONUNK A VÉRTES

A VÉRTESI NATÚRPARK

VETÉLKEDŐJE

2025.

1. FORDULÓ

Csapatnév: _____

Csapattagok: _____

_____

_____

_____

Korosztály (alsós/felső): _____

A csapat vezetőjének elérhetőségei: telefonszám: _____

e-mail cím: _____

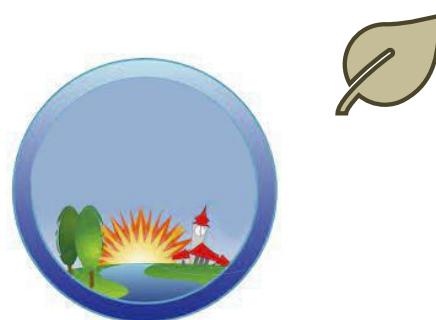
1. feladat – Magyarország Natúrparkjai

Kedves lelkesült gyerekek, vetélkedő csapatok! Először ismerkedjünk meg – rövid áttekintéssel – Magyarország natúrparkjaival, hogy lássátok, milyen színes a paletta, s hogy vannak hasonlóan gondolkodó társaink hazánkban! A feladat első része, hogy **írjátok össze és állítsátok sorrendbe** Magyarország Natúrparkjait, megalakulásuk évszáma szerinti sorrendbe. Kezdiétek a legkorábban megalakult natúrparkkal!

Sorszám	Natúrpark neve	Megalakulásának éve
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		

A feladat második része a natúrparkok logójának megfejtése. Írjátok a falevelekbe az előző oldalon megfejtett natúrparkok sorszámát – ügyelve arra, hogy a beírt sorszámok a megfelelő natúrparkhoz tartozzanak!

Majd a feladat harmadik részeként találjátok meg a magyarországi **natúrparkok központjait!** A településneveket **húzzátok ki sorkiemelővel vagy karikázzátok be** az alábbi szókereső rejtvényben, jól értelmezhetően, hogy értékelni tudjuk helyes találataitokat!

Segítségül megadjuk, hogy két irányban találjátok a neveket: balról jobbra, valamint bal felső-jobb alsó átlós irányban olvasva.

Van egy kis tőlünk független nehezítés a keresésben, amit nem tudtunk jól beállítani, mert két település esetén az „Ö” betűket a rejtvény készítő program ékezetek nélkül „O” betűként tudta csak rögzíteni. Ez ne zavarjon meg Titeket!

F	N	L	E	Q	Q	B	V	G	K	I	S	A	R	N	T	N	N
G	T	V	M	G	K	F	A	Z	D	O	M	B	Ó	V	Á	R	F
M	V	Á	D	A	C	A	O	S	Z	K	Ö	S	B	V	D	J	C
W	V	I	P	G	L	S	P	N	A	U	R	O	I	K	O	B	J
J	M	F	G	I	J	C	Á	O	X	G	U	O	Q	F	Z	F	S
L	Q	T	H	M	Ó	T	S	K	S	A	N	I	G	J	D	C	L
Y	I	P	Q	O	D	S	E	O	V	M	A	T	B	E	N	G	Y
P	K	W	M	I	L	C	Z	Z	M	Á	É	Q	É	Z	B	Y	L
R	E	E	M	I	Q	L	Y	E	T	O	R	R	V	N	W	Q	Z
K	P	U	L	N	O	S	Ó	M	N	O	C	I	Ő	P	Y	N	C
U	I	K	B	E	U	C	W	K	I	T	H	S	Z	X	G	Ő	E
T	J	M	U	B	B	P	I	R	Ó	T	M	A	O	G	U	S	H
U	Y	Z	L	D	L	I	E	X	J	S	A	Á	J	L	W	M	U
Q	S	U	Q	E	N	S	A	D	N	M	D	T	R	Ó	Á	R	F
H	A	V	N	U	F	B	K	Ő	S	Z	E	G	A	T	S	D	Q
J	F	B	P	V	W	O	K	E	S	Z	T	O	L	C	O	U	C
K	V	X	R	X	J	B	É	K	É	S	C	S	A	B	A	N	F
O	Y	Z	T	D	T	O	R	O	K	K	O	P	P	Á	N	Y	H

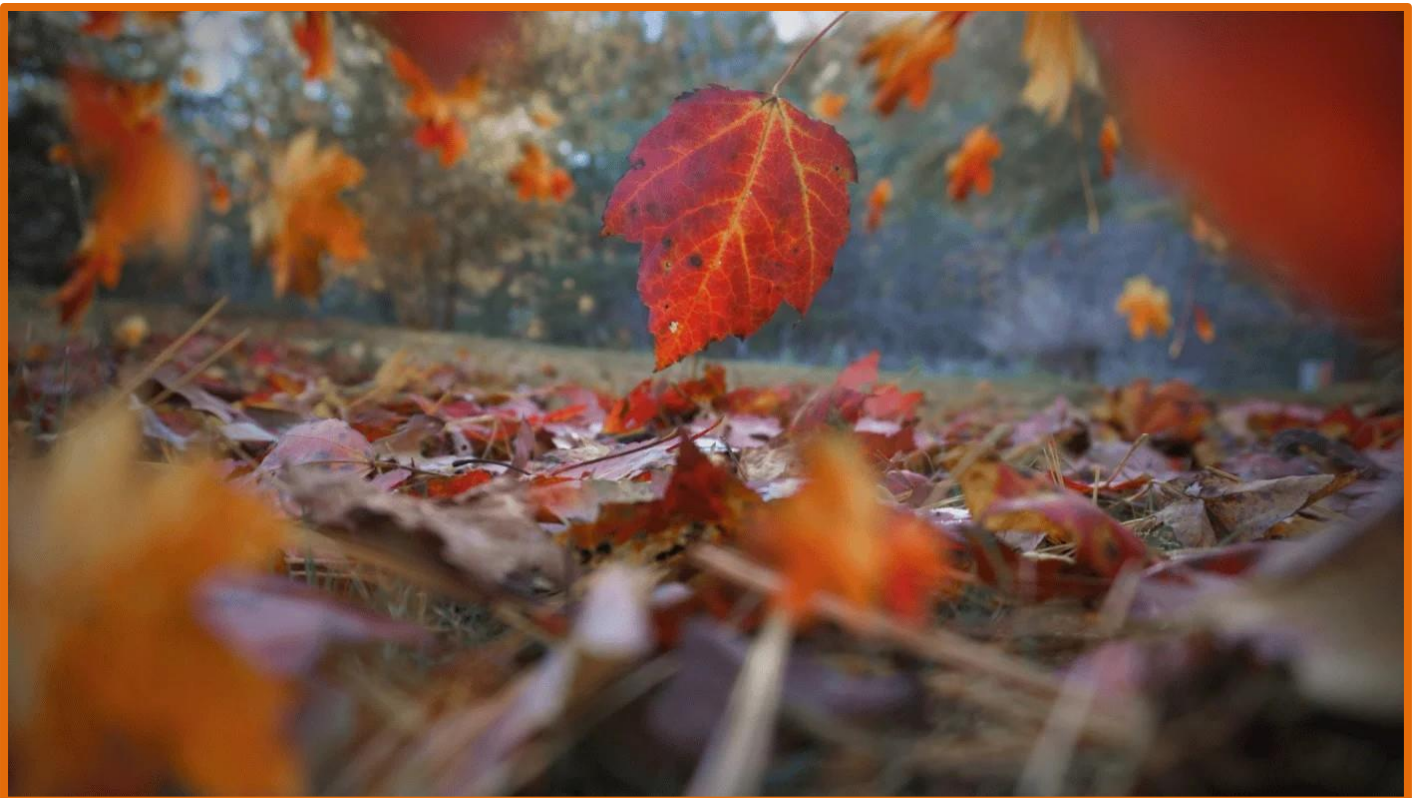
2. feladat – Védjük meg a Vértesi Natúrpark talajait!

Ebben a feladatban a Vértesi Natúrpark talajainak védelmével fogunk foglalkozni, hiszen minden élet ebből fakad.

Amikor beköszönt az ősz, sokan nekiállnak a lehullott levelek összegereblyezésének. Vajon biztos, hogy ez a legjobb ötlet? Hiszen, ha az erdőkre gondolunk, ott sem szedi soha össze senki a lehullott faleveleket. S mégis milyen puhák és jobban megvizsgálva meggyőződhetünk róla, hogy bizony élettel teliek az erdei talajok.

Mit gondolsz, milyen áldásos tevékenységet látnak el fáink alatt az ősszel természetesen lehullott falevelek? **Írd ide gondolataid**, lássuk mennyi érvet tudsz **a falevél-takaró megőrzése mellett** felsorakoztatni! 😊

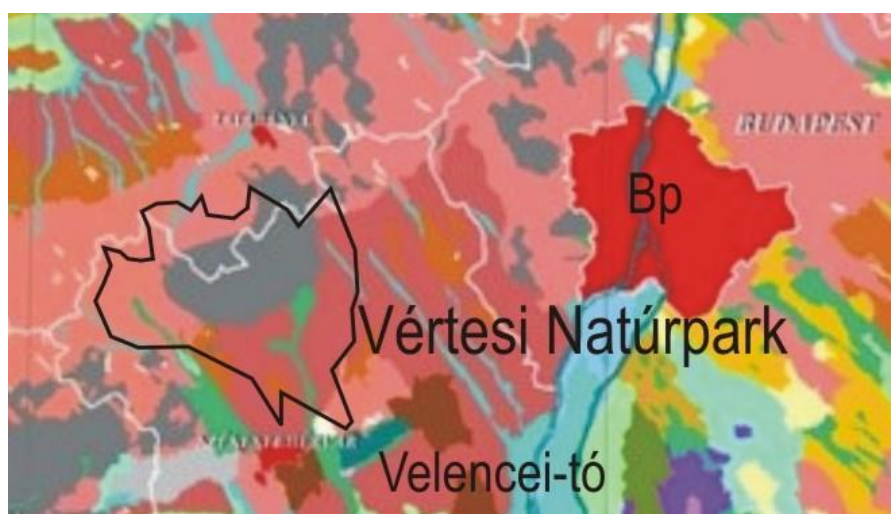
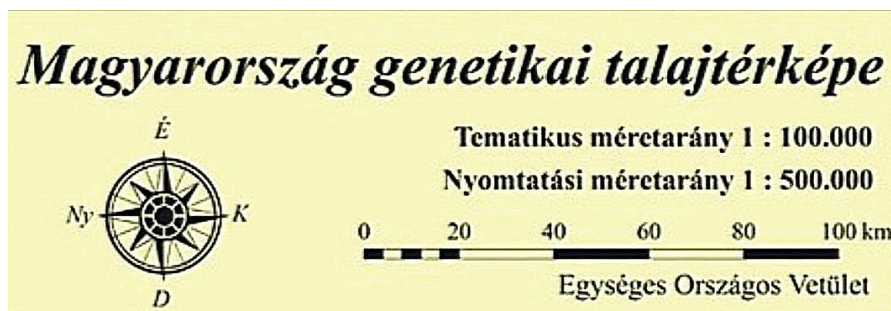
🍃	.....
🍃	.....
🍃	.....
🍃	.....
🍃	.....
🍃	.....

A talaj a földrég legfelső, termékeny, humuszos része. A növények közvetlen tápanyagforrása és még számos, a talajban lévő paránylénynek az otthona. Ezért lenne olyan fontos, hogy elfelejtsük örökre a talajok bolygatását, nem szabadna szántani, ásni, sőt kapálni sem – hogy élettel teli tudjon maradni.

A lap alján lévő 2014-es térkép kivágoton leolvashatjátok a Vértesi Natúrpark főbb genetikai talajtípusait. A következő oldalon lévő leírások és a Vértesi Natúrpark Monográfiája is segít az

elgazodásban. **Írjátok a szaggatott keretbe a vonalakra**, azokat a Vértesi Natúrpark főbb talajtípusait, melyeket a jobb oldali jelmagyarázat alapján be tudtok azonosítani a színek alapján!

Genetikai talajtípus

- Köves és földes kopárak
- Futóhomok
- Humuszos homok talajok
- Rendzina talajok
- Erubáz talajok, nyiroktalajok
- Savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok
- Agyagbemosódásos barna erdőtalajok
- Pseudoglejes barna erdőtalajok
- Ramann-féle barna erdőtalajok
- Kovárányos barna erdőtalajok
- Csernozjom-barna erdőtalajok
- Csernozjom jellegű homoktalajok
- Mészlepedékes csernozjomok
- Alföldi mészlepedékes csernozjomok
- Mélyben sós alföldi mészlepedékes csernozjomok
- Réti csernozjomok
- Mélyben sós réti csernozjomok
- Mélyben szolonyeces réti csernozjomok
- Terasz csernozjomok
- Szolonsákok
- Szolonsák-szolonyecsek
- Réti szolonyecsek
- Sztyeppesedő réti szolonyecsek
- Szolonyeces réti talajok
- Réti talajok
- Réti öntéstalajok
- Lápos réti talajok
- Síkláp talajok
- Leecsapolt és telkesített síkláp talajok
- Mocsári erdők talajai
- Fialat nyers öntéstalajok
- Víz

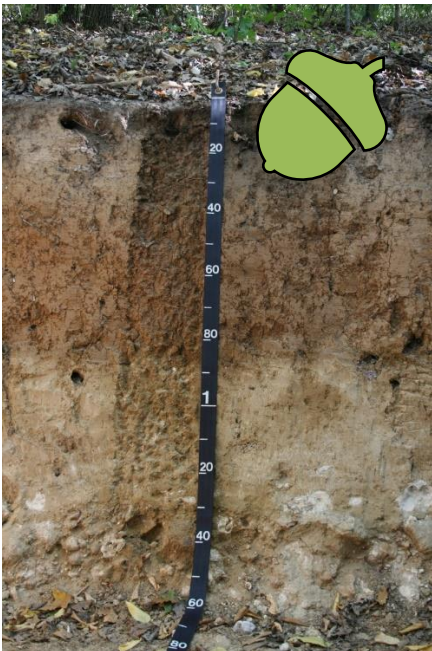
A Vértesi Natúrpark főbb jellemző talajtípusait látjátok a talajszelvényeket ábrázoló képeken. A feladatotok, hogy a következő oldalon található leírások **megfelelő sorszámát írjátok először a zöld makkba!** Ezt követően **írjátok a pöttyözött keretbe**, hogy ezek a talajok a Vértesi Natúrpark jellemzően **mely tájain / részein fordulnak elő?! A Monográfia és az előző térkép kivágat segítségét fog nyújtani.** 😊

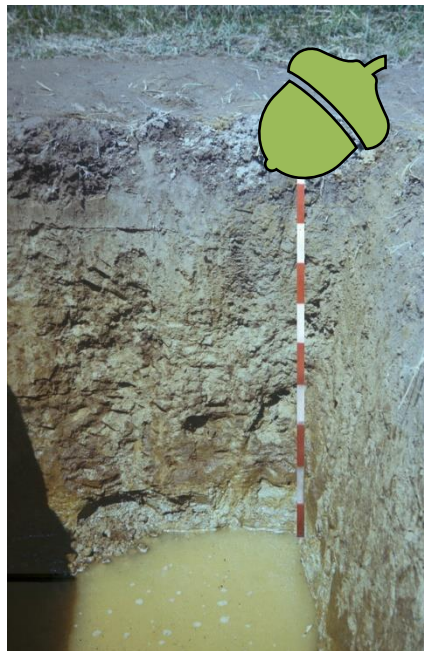
Empty dashed box for labeling the soil profile.

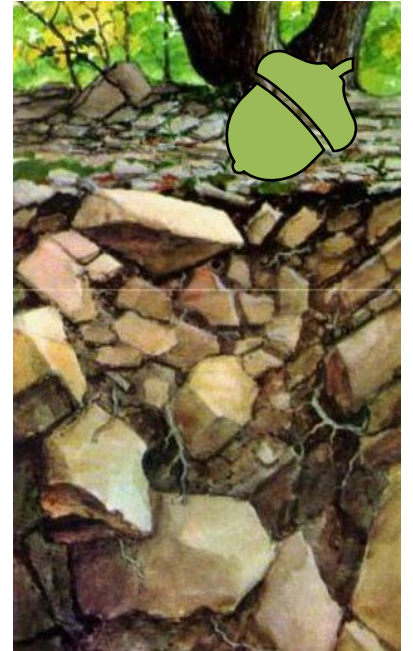
Empty dashed box for labeling the soil profile.

Empty dashed box for labeling the soil profile.

Empty dashed box for labeling the soil profile.

Empty dashed box for labeling the soil profile.

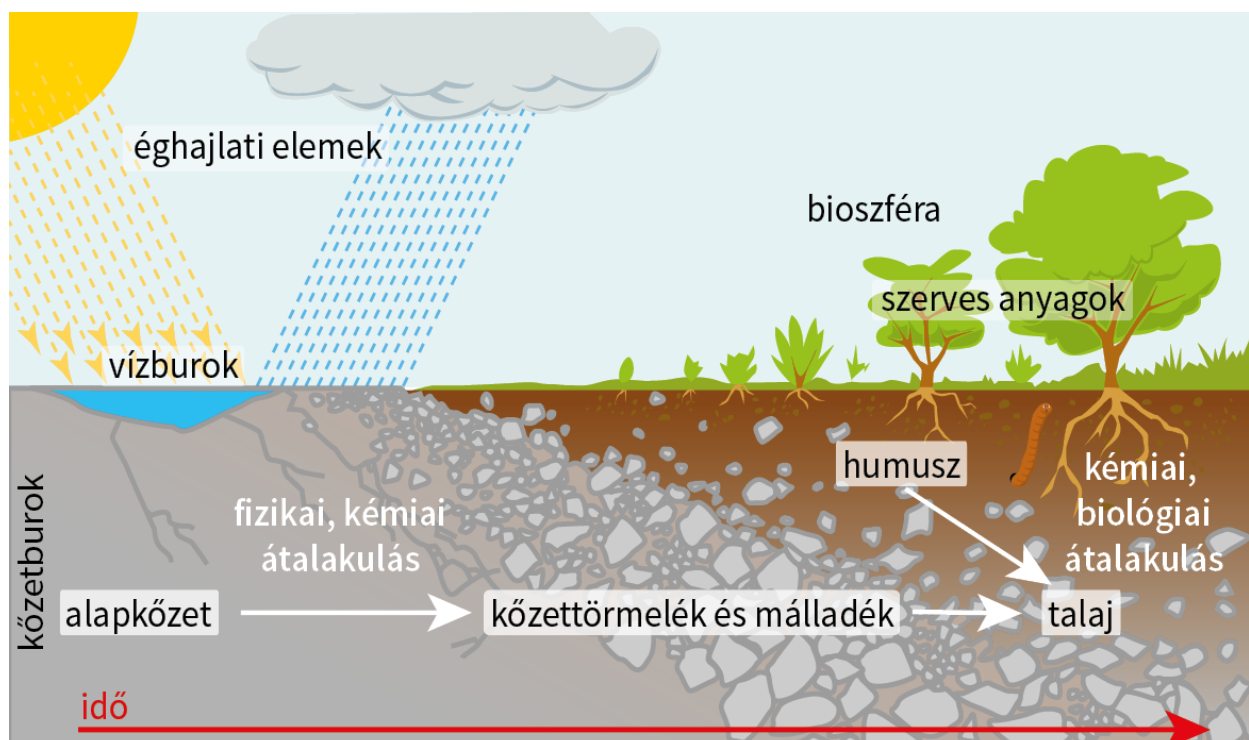
1.) Gyér növénytakaró borítja. A humuszosodási folyamat gyenge, alig van termékeny rétege a felszínén. A talaj felszíne gyorsan változik, gyakran pusztítja felszínét a szél vagy a víz. Fő alkotóeleme kőtörmelék. Neve: _____ TALAJ

2.) Hazánk leggyakoribb típusú talaja. A talaj felső humuszos szintje két részre oszlik: a teteje vékony rétegben sötétbarna, morzsalékos, humuszos, jól őrzi a csapadékot. Alatta vályogos, agyagos bemosódás látható. A legalsó szintje sárga színű. A talajképző kőzet a lösz, löszös vályog. Magas mésztartalmú réteg. Neve: _____

3.) A talaj felső szintje sötétbarna színű, humuszos, morzsás szerkezetű. Alsó rétege pedig sárgás fehér színű talajképző kőzet, mely meszet tartalmaz. Neve: _____

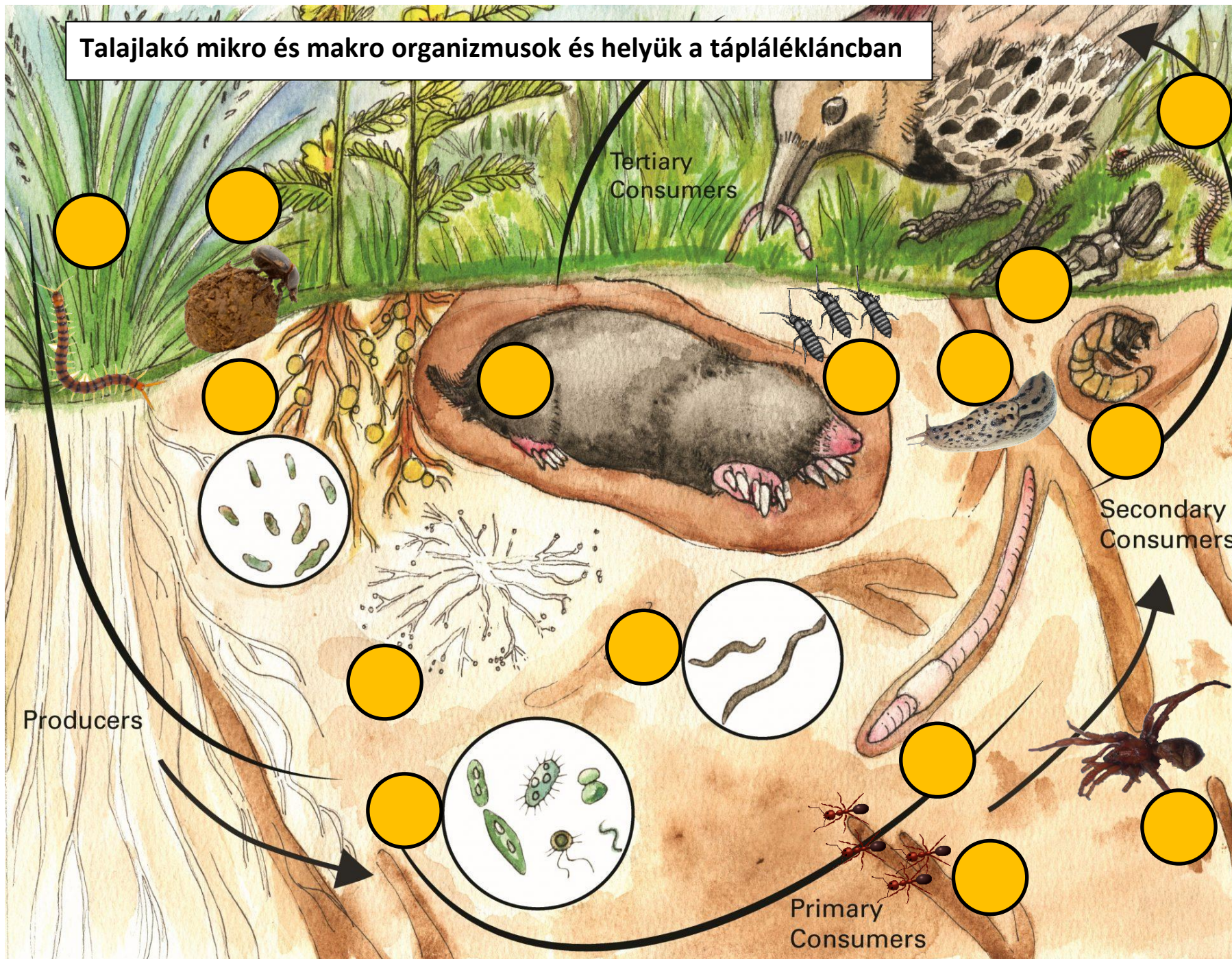
4.) A talaj felső része lehet feketés-barna, sötét barna vagy vöröses-barna színű. Sekély a termőréteg, de a humusz felhalmozódása jó bennük. Mezőgazdasági művelésre alkalmatlan. A talaj alsóbb részei viszont már szürkésfehér kőzetből állnak. A talaj neve: _____

5.) Mélyfekvésű helyen alakul ki ez a talaj, ahol magasan található a talajvíz, de a felszínen csak időszakosan jelenik meg. A talaj felszínén zömében fűféléből áll a növénytakarás. A talaj tömörödött, kötött (ezért élelmiszer termelésre kevésbé alkalmas), azonban hosszú ideig megőrzi a csapadékot. A neve: _____

Talajlakó mikro és makro organizmusok és helyük a tápláléklánban

Tudjátok-e, hogy milyen élőlények laknak sokaságban a Vértesi Natúrpark gyepeinek talajaiban a vegyszerek, műtrágyák, szennyezések és bolygatás nélküli televényben? Fontosak, hiszen a talajképződéshez nagyban hozzájárulnak.

A feladat, hogy azonosítsátok be az élőlényeket, írjátok a sárga körökbe betűjelüket, melyet a következő oldalon található leírásokban találtok meg.

A) Öves szkolopendra. Mediterrán elterjedésű gyors mozgású ragadozó állat, amely kb. 10 cm testhosszúságú, sárgásbarna páncélzattal fedett, szelvényenként egy-egy pár, éles karomban végződő lábbal. Nappal kövek alatt rejtőzik, csak napnyugta után indul zsákmányszerző útjára. A talajban készített járataiban történő párzása és ivadékgondozása igen érdekes. Két pár apró szeme helyett elsősorban hosszú csápjaival tapogatva tájékozódik.

B) Magyar aknászpók. Ezt a szubendemikus sziklagyepeken élő talajlakó fajt Herman Ottó fedezte fel és írta le. Legnagyobb egyedszámban a Mecsekben és a Villányi-hegységben él. A Vértestől északkeletre már alig fordul elő, leginkább a Budai-hegységben, szintén dolomiton. Ritkán kerül szem elé, mert nappal a talajba vájt üregében rejtőzik.

C) Micélium. Egy gomba vagy baktérium (pl. sztreptomicin) fonalszerű sejtje. Az egyes hifák (gombafonalak) szabad szemmel általában nem, csak mikroszkóppal láthatók. Sok gomba a micéliumát arra használja, hogy elektromos impulzusokat vezessen át rajta. Az egyik elmélet szerint az elektromos jelek célja többek között az információ továbbítása.

D) Hangyák. Közösségalkotó rovarok. Telepes állatok lévén hazánkban egyedileg egyetlen hangya sem védett, viszont védettek a növényi törmelékből fészket építő vöröshangyafajok fészkei. Változatosságuk és sokaságuk okán a legtöbb táplálékláncban fontos szerepet töltenek be: egyesekben inkább mint ragadozók, másokban inkább mint zsákmányállatok. Bár vannak táplálékspecialista (például gombaevő) fajok, a legtöbb hangyafaj sokféle táplálékot fogyasztó ragadozó, dög- és mézharmatfogyasztó.

E) Közönséges vakond. Fő tápláléka gilisztákból áll. De hasznos a kerti kártevők elleni küzdelemben, ugyanis a gilisztákon kívül megeszi még a bogarakat - például cserebogarat, ganajtúró bogarat, lótetűt - és minden más rovar, illetve ezek lárváit, sőt csigákat is fogyaszt, melyeket rendkívül finom szaglásával könnyen kiszimatol. Védett állat.

F) Földi giliszta. Föld alatti járataival lazítja, táplálkozásával tápanyagban dúsítja a talajt. Tápláléka elkorhadt, elrothadt növényi részekkel kevert szerves anyag tartalmú föld, növényi maradékok, néha kis, elhullott állatok. Az ősszel lehullott faleveleket is behúzza a talajba, elfogyasztja, majd saját testéből kiürítve humuszt készít belőlük.

G) Baktériumok. A növények növekedése, fejlődése szempontjából a talajban található ún. hasznos baktériumok alapvető szerepet játszanak, melyeket összefoglalóan a növény-növekedést stimuláló rizobaktériumoknak nevezünk. Lebontó tevékenységük által képesek a talajban lévő szerves maradványokat az anyagcsere révén átalakítani, ezáltal felvehetővé tenni a növények számára. Ezen felül a gyökérszónában a baktériumok tehermentesítik a kultúrnövényeket a szerves savak kiválasztása által.

H) Pajor. Egyes bogarak (pl. cserebogár, rózsabogár) lárvája, mely a talajban kel ki a petékből. Rágó szájszerve erős. Fiatal korában humusszal táplálkozik, de növekedése során inkább a zsege hajszálgökök mellé telepszik. Ahol elszaporodik, jelentős károkat okozhat a kertekben, főleg a palántákat károsítja gyökereik megrágásával.

I) Ugróvillások. A Vértes Csákvár fölötti részén a kutatások az ugróvillások 38 fajának előfordulását állapították meg. Van olyan balkáni faj közöttük, amelynek a Vértes a legészakibb előfordulási helye. A talajban a páncélosatkák mellett az ugróvillások élnek a legnagyobb egyedszámban. Szervesanyag-lebontó munkájuk a termőtalaj előállítása szempontjából nélkülözhetetlen!

J) Fonálférgék. Az elhalt növényi gyökereket fogyasztják. A hasznos fonálférgék természetes, környezetbarát megoldást jelentenek a talajban élő rovar kártevők elleni védekezésre. Ezek a fajok nem veszélyeztetik az embert, az állatokat vagy más rovarokat. A talajba több méteres mélységbe is behatolhatnak. Az ide sorolandó taljférgék (*Rhabditidea*) szinte nélkülözhetetlenek a szerves anyagok lebontásában.

K) Álganéjtúró bogár. Az álganéjtúró-félék közül gyakran találkozhatunk az erdei, a tavaszi és a változékony álganéjtúró egyedével. Fontos szerepük van az erdők anyagforgalmában, mivel a nagyobb emlősök (pl.: nyúl, birka, muflon) ürülékét és az erdei gombák elbomló anyagát ivadékbölcsoik készítéséhez a talajba süllyeszti.

L) Barna százlábú. Éjjel aktív hasznos állatfaj. A barna százlábú éjjel mászik elő, és a nedves levelek alatt keres táplálékot. Reggel pedig gyorsan bebújik egy biztonságos sziklahasadékba. Tápláléka rovarok, férgek, meztelencsigák, olykor fajtársai is. Télen mélyen beássa magát a föld alá, nehogy megfagyjon.

N) Nagy meztelen csiga. Ők eleve ritkábban jönnek elő. Jellemzően a kertben nyáron esténként találkozhatunk velük, amikor kijönnek a búvóhelyükről, a harmatos időben jól érzik magukat. Amúgy korhadó fák alatt, pincékben vagy szimplán a földben bújnak el, a vakondok nagy öröme. Segítenek a kártékony spanyol meztelencsigák gyérítésében is.

O) Rhizobium. Nitrogéngyűjtő baktériumok, melyek pillangós virágú növények gyökerein élnek. A talajban talán a legfontosabb az összes talajélőlény közül. Egyik legfontosabb szerepük a sok közül a légköri nitrogén megkötése. Az ehhez szükséges enzimekkel az egész bolygón csak a nitrogénkötő baktériumok rendelkeznek.

P) Futrinkák. Élete a talajban élő és talajfelszínen mozgó állatokhoz kötődik. A fajok nagyobb része gyorsan mozgó éjszakai vagy nappali ragadozó. Többnyire más rovarokat (főleg rovarlárvákat), férgeket, csigákat zsákmányolnak.

3. feladat – Eltűnő életformák, ősi mesterségek a Vértesi Natúrparkban

Az erdő-mező „kincseket” tartogat számunkra. A különböző alapanyagok gyűjtése több iparág számára szolgáltatott nyersanyagot a Vértesi Natúrpark területén is egykoron. A természetben számos dolgot gyűjtöttek, melyeket mindennapi életükhöz felhasználtak - saját családi szükségeik kielégítése mértékében. A Vértes és környéke egykoron is biztosította az itt élő emberek szükségleteit, s tette ezt a természetes megújulást is figyelembe véve, a természetet nem leigázva.

Ebben a feladatban néhány egykor gyűjtött alapanyaggal és a belőlük készült étkezési termékekkel vagy használati tárgyakkal ismerkedhettek meg. Először nevezzétek meg az **egykor gyűjtött alapanyagokat**, s **írjátok nevüket a pöttyözött vonalra!** Az anagrammák (összekevert betűi) segítenek. 😊

1. ....
(csömör cserez)

2. ....
(bölcs eggyé fuvallat)

3. ....
(bocskói gyep)

4. ....
(blama bükk foga pót)

5. ....
(kb fa ük makk)

6. ....
(homo boy sós sűg)

7. ....
(fű is rák)

8. ....
(húsos ős mos vesz)

9. ....
(boka fedezet)

10. ....
(ezred ser ide)

11. ....
(töbör nénje szokásjog)

12. ....
(rendek)

Majd fejtétek meg, hogy melyik alapanyagból mit készíthettek egykoron a Vértesben és környékén?! **Írjátok a vonalakra** a képen ábrázolt termékekhez tartozó **alapanyagok sorszámát!** FigyeljeteK oda, mert cselesek voltunk, s előfordulhat, hogy egy alapanyagból több mindent is lehetett készíteni, azaz egy képhez több sorszám is tartozhat. 😊

A) _____

B) _____

C) _____

D) _____

E) _____

F) _____

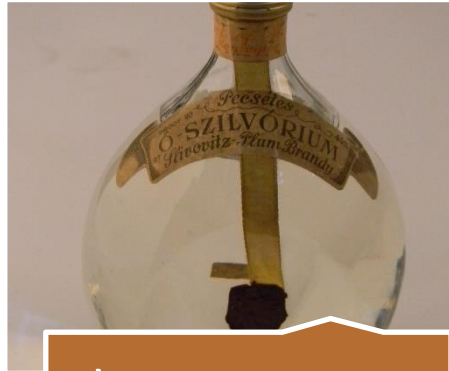
G) _____

H) _____

I) _____

J) _____

K) _____

L) _____

M) _____

N) _____

Jó, ha tudjátok, hogy a 2009. évi, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló XXXVII. törvény szerint állami erdőben - nem védett területen - mindenki csak saját szükségleteinek megfelelő mennyiséget gyűjthet külön engedély nélkül. Ennek mértéke a gyakorlatban nem haladhatja meg a napi 2 kg/fő mennyiséget és kizárólag, szigorúan az állami erdőkre vonatkozik. Nagyon fontos rendelkezés ezen kívül, hogy az egyéni szükségletre gyűjtött "erdei kincsek" kereskedelmi forgalomba nem hozhatóak, piacra nem vihetjük őket és házalni sem lehet velük.

Néhány termékről konkrét adatot is tudunk a Vértesi Natúrpark területéről. **Válaszoljátok meg a kérdéseket!** A Vértés Monográfiája segítségetekre lesz. 😊

- A sikaárkefe készítéshez szükséges élesmosófű előfordulását melyik vértesi településen, hol őrzi földrajzi helynév? .....
- A Vértés déli karsztbokorerdőiben melyik település határában jellemző nagy kiterjedésben a csereszömörce? .....
- Melyik két tapló fajt gyűjtötték a Vértésben használati eszköz készítésére?

Neve: .....

Neve: .....

- Hogyan készítették egykoron gubacstintát az Esterházy uradalom erdeiben? Receptje:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nézzétek meg a következő linken látható **kisfilmet**, mely egy ma is használható ősi foglalkozás mesterfogásait mutatja be! Elérhetőségét itt találjátok meg:

https://www.youtube.com/watch?v=f_1_mJHfAQ

Ezt követően válaszoljátok meg a következő kérdéseket!

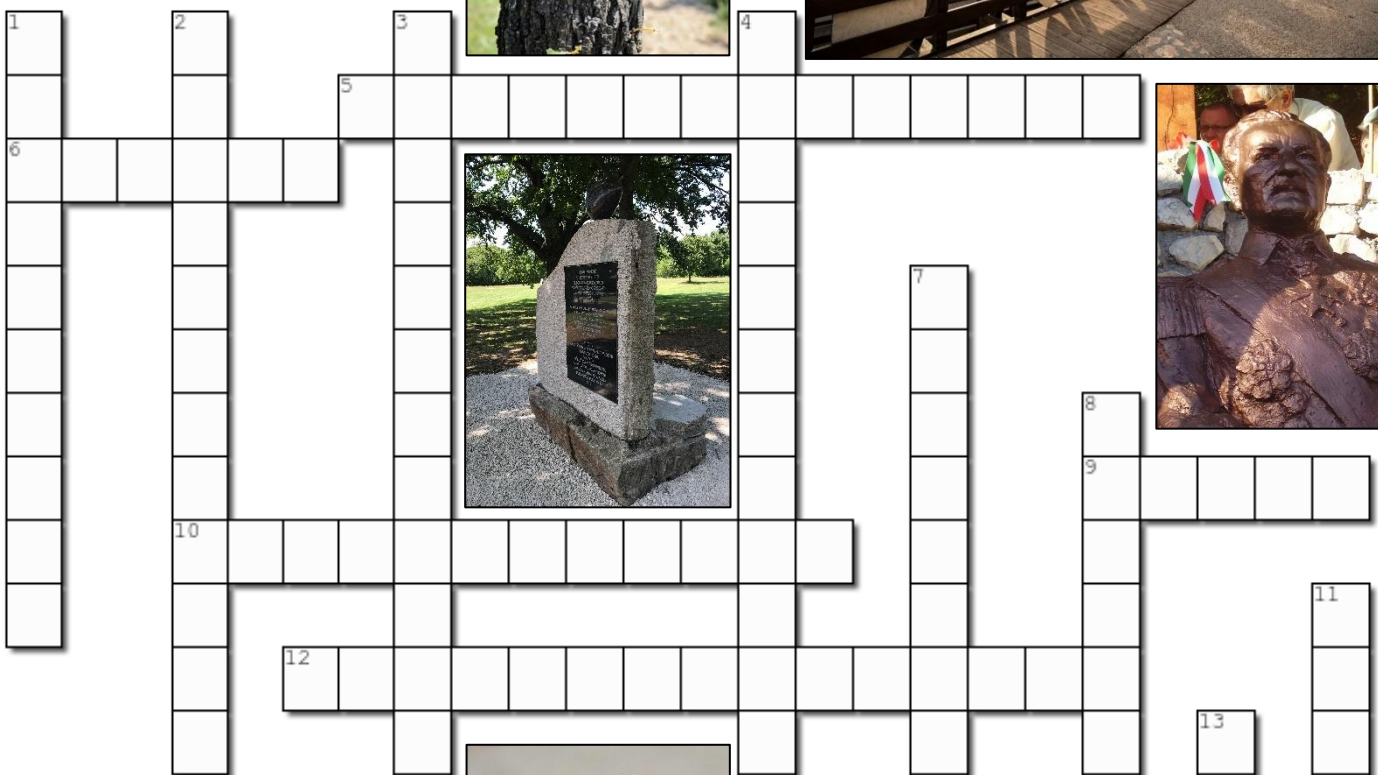
1. Minek nevezték az öregek a bükkfa taplót a bevezető dal szerint? _____
2. Mi a filmben szereplő férfi, Máté Károly foglalkozása? _____
3. Miben főzték meg azt a taplógombát, amit tűzgyújtásra akartak használni? _____
4. Mi készült a „csutak” nevű eszközön? _____
5. Milyen eszközzel szedik le a taplót a fáról?
_____
6. Milyen évszak(ok)ban gyűjtik a taplót? _____
7. Hová teszi a mester a leszedett taplókat három hétre, hogy a kukacok elpusztuljanak?
_____
8. Hogy hívják a füllesztés utáni munkafolyamatot? _____
9. A lehulló darabokat kinek adja a mester? _____
10. Mire jó a kinyújtott, puha tapló darabka?
_____
_____
_____
11. _____
_____
_____
12. A háború idején kiknek a részére vásárolták sebgyógyítás céljából a taplógombát?
_____

4. feladat – Egy Natúrparki település legendája

A következő feladatunk egy Vértesi Natúrparki település kincseiről szól. A rejtvény minden egyes szava, kifejezése ehhez az egy településhez kapcsolódik. **Fejtsétek meg a keresztrejtvényt!** Majdan mindebből kiderül, hogy melyik Vértesi Natúrparki településről van szó. A 15. kérdés nagy segítséget ad. 😊

A település nevét a végén írjátok ide: _____

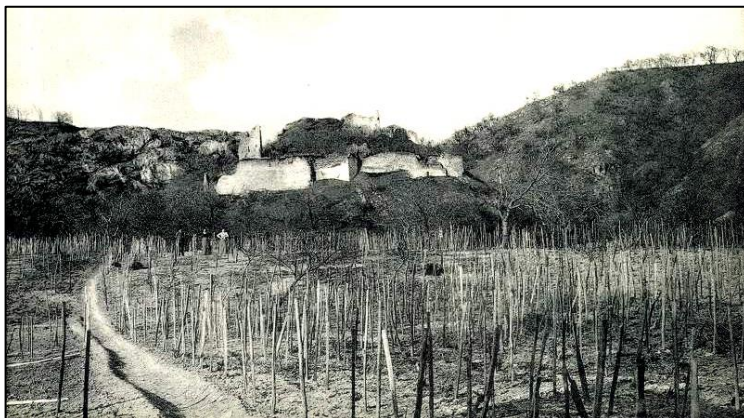

VÍZSZINTES SOROK

5. A falu egykori bolgárkertész lakója mentette meg a favágók elől kárpótlási jegyekkel ezt az erdőterületet. A település déli határában, ma már kb. 20 hektáron terül el, és helyi jelentőségű védett természeti terület, amelyben a százévesnél is idősebb csertölgy állomány mellett számos védett és fokozottan védett növény él. A megmentő bolgárkertészlől kapta nevét. A hely neve:

.....

6. A móri borvidékhez tartozó község híres borának alapanyaga sokak szerint ezen a tájon a legjobb minőségű. A keresett szó ennek a bornak a neve: .....

9. A keresett szó egy gyümölcs neve, mely komoly értéket jelent a település számára. A lakosság egy részének megélhetési forrást biztosított egykoron és biztosít még most is. A gyümölcs neve: .....

10. A keresett szó egy helyi ételkülönlegesség neve, melyet ezen a településen készítenek hagyományosan. Hozzávalói: 25 dkg zöldborsó, 25 dkg zöldbab, 1 liter víz, 30 dkg paraszt- vagy házikolbász, 3 evőkanál olaj, 1 kávéskanál só, fél citrom leve, 1 közepes fej fokhagyma, 1 csapott evőkanál édesnemes pirospaprika, 2 gerezd zúzott fokhagyma, 1 kávéskanál cseresznyepaprika-krém, 1 kávéskanál mustár, tárkonylevél, babérlevél, kömény. Ez az étel a: .....

12. A táj szépségének és a helyben élők vendégszeretetének köszönhetően az utóbbi években a település hegyoldala borpincékkel, hétvégi házakkal népesült be és kedvelt kirándulólé hely lett. Hazánk leghosszabb turista útvonala kettészeli a települést, így a bakancsos turizmus kedvelőit is szívesen látják itt. A népszerű turista útvonal neve: .....

14. A keresett szó egy olyan emlékhely, amelyhez nemes cselekedet kötődik. 1990-ben a település több százéves tölgyesét privatizálták (kiárusították), amelyre fakitermelők azonnal szemet vetettek, akiknek ha sikerült volna megszerezniük a területet, minden bizonnyal kiirtották volna ott a fákat. Szerencsére a falu bolgár származású lakója kárpótlási jegyekkel megmentette az erdőt a pusztulástól. Az erdőt megmentő bolgár kertész unokaöccse készítette az emlékhelyet, melyet hazájában Bulgáriában szagrális helyként tisztelnek, mely az örökkévalóságot és az életet szimbolizálja. Az emlékhely neve: Bolgár .....

16. A településen 2014-es bezárásáig létezett egy mezőgazdasági és helytörténeti múzeum, aminek nevét keressük. A múzeum jellegzetessége volt, hogy bemutatta a magyar vidék tájegységeinek kemencetípusait – mint például a szabadban épített kemencéket, melyek inkább sütőkemenceként funkcionáltak –, és az ehhez tartozó eszközöket, edényeket, amellyel régen a kenyeret sütötték (például a kenyérlángost). A neve: .....

FÜGGŐLEGES OSZLOPOK

1. A megfejtés egy szentnek a neve, melynek ünnepét (augusztus 7.) időjárásjóslo napnak tartották. A település megfigyelései szerint: „*Jön a búcsú, majd lesz eső! Vagy jégeső, vagy hatalmas zápor, de búcsú hetében mindig jön. A búcsúsok azt mondták, ha búcsú szombatján nem jön meg az eső, akkor egy hónapig nem lesz!*” A szent neve: .....

2. A településen lévő vár alatt elterülő Nagy-Magyarország téren készítettek 2012-ben egykori kormányzónknak mellszobrot. A szobor kőből készült és bronzosították, Máhr Ferenc szobrászművész alkotása. Kinek állították ezt a szobrot? .....

3. A településen feljegyzett néphagyomány, hogy Luca napján a gondos gazdaasszony kiment a szőlőbe, a föld négy sarkán lévő szőlőkarokról levette a kötözőanyagul használt zsuppot (később rafiát), hazavitte, otthon pedig beletette a tojótűk fészkebe, hogy majd így korán megkotlanak, illetve sok kotlós lesz. Ez a népszokás a: .....

4. Ezen település környékén is megtalálható az a fafaj, amely a helyi néptáncsoport névadó növénye. Középtermetű, lombhullató fafaj. 2000-ben az „év fájának” választották. Ez a fa a .....

7. A település egyik legfőbb nevezetességének történetét írta meg a keresett személy 1890-ben regényes formában a *Magyarország lovagvárai* című könyvében. Az író neve: .....

8. A település legfőbb látnivalója a megfejtés. ....

11. A település legnagyobb rendezvénye, mely 1999 óta minden évben megrendezésre kerül. Minden évben a környékbeli lovagrendek bemutatkozásával és a lovagok harci bemutatójával, színvonalas műsorokkal várja az érdeklődőket. A rendezvény neve:.....

13. Ez a szép környezet a település határában nemcsak a természet iránt érdeklődők, hanem a sportolni vágyó turisták igényeit is ki tudja elégíteni. A településen a sziklamászók és a siklóernyősök is gyakori vendégek. Bázisuk a 479 m magas hegy, melynek neve: .....

15. A vár és később a település egyes elképzelések szerint egy madárról kapta a nevét. Ez a varjúféle nem, de a holló szívesen költ a sziklafalakon, talán azzal keverhették össze. Bár inkább gyanítható, hogy a település neve az István név korabeli becéző formájából eredeztethető. A madár neve: .....

Nézzétek meg ezt a rövid animációt a választott natúrparki település leghíresebb látványosságáról! Varázslatos hely, kiránduljatok el Ti is ide! A zenei aláfestése 1604-ből származó régi magyar dalunk. Az alábbiakban olvashatjátok a dalszöveget, melyben néhány szót kicseréltünk. Ezt kell megfejtenetek, hogy mely szavakat. **Húzzátok alá a szövegben a helytelen szavakat, majd írjátok mellé a színes keretbe a helyeset!** Ha figyelmesen hallgatjátok a kisfilmben a dalszöveget, könnyedén meg tudjátok fejteni. 😊

Ez a kisfilm linkje, itt találjátok meg: <https://www.youtube.com/watch?v=nPI3bPiOZIM>

*Az szép szabadságra, magyarság javára iparkodó jó urunk,
úri dicsőségből, mint Krisztus mennyekből, alászállott gyámolunk,
inasi ruhában, katoná formában, hallgasd meg, azmit rovunk!*

jó: _____

jó: _____

jó: _____

*Az kinek ujjongunk, most annak éneklünk, vitézlő viseletben,
sisakban, fegyverben, lovakon, nyergekben, sátor alatt mezőkben,
jöllehet sok kárban, de azért derűben, magyarok örömében.*

jó: _____

jó: _____

jó: _____

*Dobunkat pörgetvén, trombitát zendítvén, Jézust, Jézust kiáltunk!
Gyakran esdekeljünk, bajnok módon éljünk, országvesztőket rontunk,
szegény, szép hazánkért, magyar koronánkért ideje vagdalkoznunk!*

jó: _____

jó: _____

jó: _____

*Keserves nemzetünk, búbánatos szívünk egyszer hadd vidámuljon!
Fogságából testünk, siralomból lelkünk immár hadd szabaduljon.
Ezeknek fejében, boldog reménységben minden személy induljon!*

jó: _____

jó: _____

jó: _____

5. feladat – Kreatív feladat – Klímavédelmi cselekvési terv készítése

Kedves Gyerekek! Bizonyára sokat hallottatok a klímaváltozásról, s magatok is tapasztaljátok, hogy az utóbbi években nagyon megváltozott Bolygónk éghajlata, mely által szélsőségesse vált az időjárás. Szokatlan időben és váratlan intenzitással esik az eső, a nyári forró napok száma megnőtt. Télen szinte nincs is a talajokat puha paplanként védő hótakaró, s alig van kemény téli fagy, mely tizedelné a kártevő rovarokat. Mindez a folyamat kihatással van közvetve a táplálkozásunkra, közvetlenül szinte az életünk minden területére, s közötté a minket körülvevő élővilágra is. 😞

Azonban ahogy a tavaink is sok kicsi cseppből állnak, így Ti, gyerekek is tehettek érte, hogy újra „Oázisban” élhessünk továbbra is szeretett Bolygónkon, a Földön. Fiatalon ismerkedünk az új fenntartó és megelőzési módszerekkel, hiszen fiatal felnőttként Ti lesztek majd azok, akik tökéletesíteni fogjátok azokat.

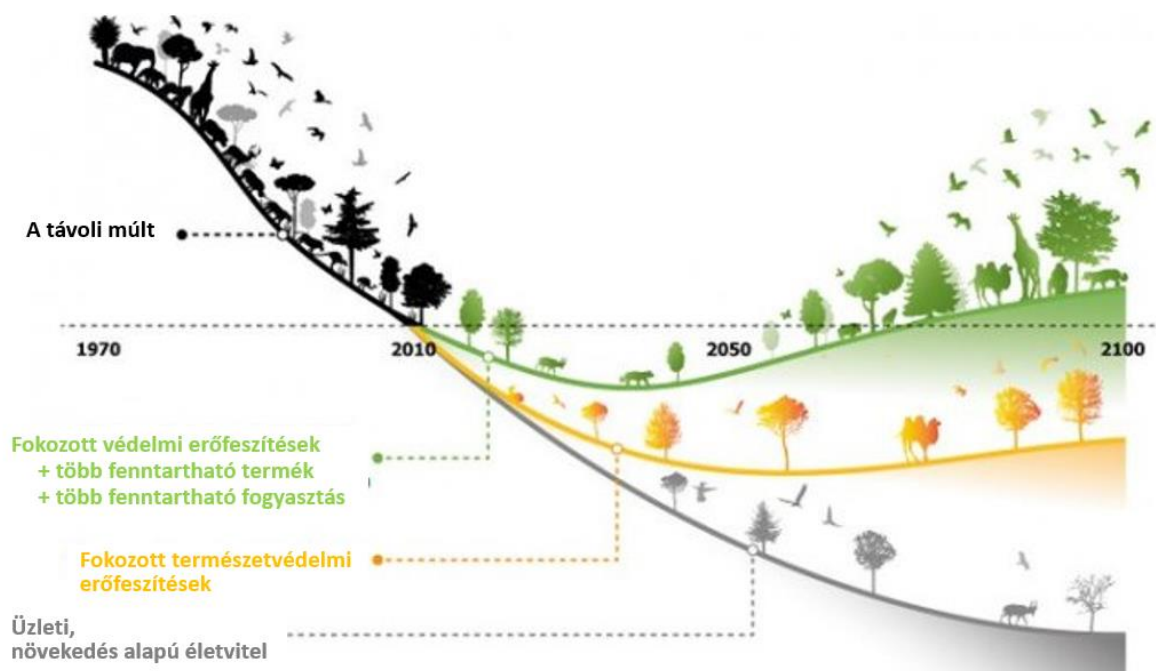

Ebben a **feladatban éves kalendárium formátumban** szedjük össze azokat a gondolatokat, hogy Ti hogyan tudhatnátok meggyógyítani a Földet? „**Klímavédelmi cselekvési tervet**” kell készítenetek 1 teljes évnyi időtartamra, hogy mi mindent fogtok ebben az évben megtenni a Földért, gyermekként. (Csak azokra a gondolatokra vagyunk kíváncsiak és azokat értékeljük, amelyet gyermekként végre tudtok hajtani, amellyel gyermekként óvni tudjátok a Földet, élővilágunkat, s magunkat.) Lakóhelyetekhez kötődő konkrétumokat szedjétek össze rövid magyarázattal (hiszen ezért hívjuk cselekvési tervnek), bejegyzéseiteket a természet- és környezetvédelmi témájú „Jeles napokhoz” kössétek – ezeket a napokat a neten ki tudjátok kutatni. A kalendárium ablakok időrendben legyenek, dátumokkal feliratozzátok, az ablakok szöveges tartalmát külön írjátok le nekünk. A dekorálás, díszítés, ötletesség és az újrahasznosított anyag használata is külön értékelési szempont lesz a vetélkedő során! Kérjük továbbá, hogy a kreatív feladat munkafolyamatát és végtermékét **dokumentáljátok fényképekkel** (10 db), majd a rejtvény megfejtésekkel együtt küldjétek meg nekünk!

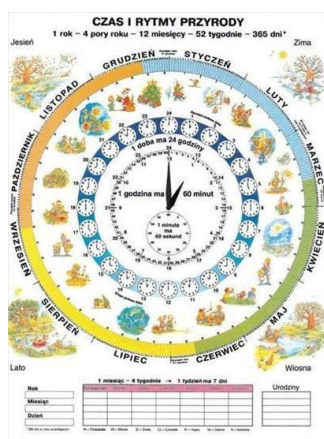

SEGÍTSÉGÜL NÉHÁNY GONDOLATÉBRESZTŐ PROBLÉMA, AMELY MEGOLDÁSRA VÁR:

- Olyan gyors a klímaváltozás, amelyhez az élővilág gyorsan alkalmazkodni már nem, vagy csak veszteségek árán tud (pl: viharok, villámárvák, erdőtüzek, stb...)
- Csökken a Földön a biodiverzitás, az élőlények sokfélesége. A növények és állatok tekintetében a természetes kihalás régen (50 évvel ezelőtt) 1-5 faj/év volt, napjainkban sajnos már 8000-9000 faj/óra (!). Az egyik legnagyobb veszélyben a beporzó szervezetek (méhek, lepkék, stb.) vannak. Milyen módon tudnátok segíteni a veszélyben lévő élővilágot, hol és miként tudnátok életteret biztosítani számukra?
- Sok ember nem a szükségletei szerint él, hanem az igényei szerint. *(Vitassátok meg ezt felnőtt csapattagokkal, mit is jelenthet ez valójában!)* Gondoljátok csak végig, hogy mennyiben éltek a Földünkkel egyensúlyban jelenlegi világotokban! Vásárlásban, közlekedésben, energia fogyasztásban, újrahasznosításban, hulladékkezelésben, stb ...
- Kertjeinkben, termőföldjeinken sok helyen aszályt és/vagy por illetve humuszvihart tapasztalunk az utóbbi években szinte minden nyáron. A termőtalajok és a kerti földek is pusztulnak ott, ahol állandó a forgatásuk / mozgatásuk, s nincs talajfedettség. A víz körforgásban van a Földön, egy cseppje se tűnik el a világűrben, mégha elsőre úgy is tűnik. Csak meg kell tartanunk mindazt, amely Égi áldásként érkezik. Az erdők erre természetesen is képesek, mert a lehullott avarból elkomposztálódva vízmegtartó képességű (!) lágy „szivacs”-szerű talaj képződik. ... Mit tudunk ebből kikövetkeztetni? Milyen változtatásokat tudtok megtenni kertjeitekben?
- Az egykori volt vizes élőhelyek kb. 1 %-a maradt mára csak fenn. Hol adhatnátok vissza területeket a vízhez kötődő élőlények számára és mi módon?

Töltsétek ki a pöttyözött részekben a 15 jelentős természet- vagy környezetvédelmi jeles nap pontos dátumával **cselekvési terveteket**, röviden megfogalmazva! De ne feledjétek a cselekvési kalendáriumot se! Íme néhány ötlet a formátumhoz. 😊

Jeles nap dátuma	Jeles nap neve	Cselekvési tervünk
Február		
Március		
Március		
Március		
Április		

Április		
Május		
Május		
Május		
Május		
Június		
Szept		
Október		
Október		
December		